

čutek, da, tako rekoč, kemijsko razločuje, kaj je prebavljivo kaj pa ne. Kakor hitro prasè s svojim rivcom zasledí, da je kakošna stvar prebavljiva, seže po nji in jo požre, naj bo po duhu ali okusu še tako gnjusna ali sicer očém neprijetna. Pogostoma se tedaj vidi, da prešič tudi po človeškem blatu rije in pridno iz njega zbira, kar ima še kaj tečnega in redivnega v sebi, — in še več: celó po lastnem blatu rije in če je ktera trohica kakošne redivne in prebavljive stvari v njem, jo povžije brez ozira na okus in duh.

Iz vsega tega je očitna velika koristnost prešičje reje.

Ogled po svetu.

Poljodelstvo v Egiptu.

Egipt je vsakemu naših bravcov bolj ali manj znana dežela, in naj prestejši bravec, če drugega ne vé, saj vé to, kar mu je znano iz zgodb sv. pisma od egiptovskega Jozefa in njegovih bratov, od kralja Faraona itd. Novi časnik „Der Isthmus von Suez“ zapopada popis poljodelstva v Egiptu, ki ga je spisal Mongel-Bej, eden višjih inženirjev kralja-namestnika egipčanskega, in iz kterega se nam je vredno zdelo posneti poglavitniše reči, ker vémo, da vsak omikan človek rad vé kaj in kako je drugod po svetu.

Od nekdanj sloví dežela Egipčanov za eno naj rodovitniših dežel na svetu; ta rodovitnost ji pa izvira edino le po tisti veliki vse oživljajoči žili, ki se vleče skozi celo deželo od enega konca do drugega in je znana pod imenom reke Nil. Reka Nil stori vse; le v tem je razloček, da se po legi dežele obnašajo Nilove povodnji v zgornjem Egiptu drugač kakor v dolnjem. Tudi v tem je razloček, ki ga dela Nil, da celo leto razdeluje v dve dōbi; ena dōba ali prvi letinski čas je tisti, berž po povodnji, ko se je Nil čez polje razlil in na polji popustil rodovitno mlakužo, — druga dōba ali drugi letinski čas pa je tisti pred povodnjo, ko morajo ljudje Nilovo vodo sami napeljevati na polje in ž njo gnojiti.

V zgornjem Egiptu obdelujejo polje skor le po povodnji in še popolnoma tako, kakor so ga obdelovali v starodavnih časih. Od prvega katarakta blizu doli do Kaire je Nilova dolina križem prekopana in zaježena in razdeljena v veliko sila obširnih jašk, v ktere po kanalih vodo spušajo, kadar začanja Nil rasti. Kadar je preteklo 14 dni, včasih tudi 5 tednov, spusté vodo, ko je Nil spet padel, spet po teh kanalih nazaj: mlakuža (blato) ostane in črna perst je sedaj globoko premočena. Blato Nilovo je zlo tičniku guano podobno, zakaj dežnica poplahne neizmerne tiste kraje, kjer se pasejo živinske čede, kjer prebiva divja zverina in brezštevilo veliko tičev; vse te ognjuske pobere voda, jih prinese v Nil, po njem pa se razdelé po celi deželi.

Kadar je voda odtekla in zemlja še blatna, jo obsejejo brez vse druge priprave; ko so seme vsejali, vprežejo dva vola v valjar in ju ženó čez posetev. S tem je vse opravljeno. Poljodelcu ni sedaj nič več mar za polje njegovo; v 3 do 4 mesecih žito izpuli iz zemlje, ga dene pod voz, v kterega je le en vol vprežen in ki ima kakih 12 železnih okroglih sekir, ktere slamo režejo in ob enem mlatijo. Da izmlateno žito prevejejo, mečejo vse proti vetru. Tako si pridelajo sila veliko žita brez oranja, brez dela in brez drugega gnoja razun tistega, ki ga jim je Nil prinesel. V zgornjem Egiptu pridelujejo večidel le pšenico, ječmen in bob; le sem ter tje seje kdo lan, koruzo in grah. Vse kar ima človek pri tem opraviti, je, da seje in bogato žanje, vse drugo stori solnce in pa Nil; ni se tedaj čuditi, da so stari nepodučeni Egipčani solncu in Nilu božjo čast skazovali.

Jarinih sadežev, to je tistih, ki jih sejejo poleti takrat, kadar je zemlja suha, pridelujejo malo v zgornjem Egiptu, ker takrat je treba umetno močiti polje, za tako močenje pa nimajo pripravnih mašin in bi tudi težavno bilo, ker je polje precej višje kakor je struga Nilova. Jarini sadeži se delijo tu v 2. versti: eni so taki, ki ostanejo celo leto na

polji, eni pa taki, ki jih sejejo med dvéma zimskima; v prvo spada cukar, indigo in bombaž, v drugo turšica, žefran itd. Pervim morajo sami gnojiti, gnojé jim z golobjekom, zato imajo v zgornjem Egiptu samo zatega voljo brez števila veliko golobjakov. Nobena dežela ni za cukar tako pripravna kakor je Egipt.

Podajmo se sedaj v spodnji Egipt; tu obdelujejo zemljo vse drugač. Pozimi sejejo pšenico, ječmen, bob, koruzo, lan, deteljo, grah, poleti rajž, bombaž, indigo, cukar, koruzo, nemško deteljo (lucerno) in sočivje; krompirja pridelajo veliko; v nekterih krajih se nahajajo tudi murbe in sadne drevesa. Doljni Egipt je skor takega podnebja kakor je južna Evropa, zato je pripraven za marsiktere sadeže. Naj večji mraz ima tam vendar še 6 do 7 stopinj gorkote nad ničlo, naj večja vročina pa znaša 50 stopinj, srednja toplota je 23 stop. Obdelujejo zemljo z roko in orodjem, z gnojem in močenjem; zemlja je rodovitna in posebno za jarino ugodna.

Národne prislovice iz Liburnije.

Nabral v Istri Jak. Volčič.

Ki nima sreče, neka ne gré na ribu.

Recimo malo, pa pravo.

Rekla sova senici, debeloglava!

Ki gré u malin, se omuči.

Ne dela se plašč samo za jedan daž.

Mladih ne sudi (prenaglo), mertve budi (poštuj).

Kadi laž obedva, ne večera.

Čisto kako da bi golubi zbrali.

Pazi! dušu pežiš. (Ako bi ki hotel pri vagi goljufati.)

Zima ima gladne zubi.

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Alfölda ali dolenske strani Ogerskega 1. novembra. — Alföld se med Donavo in med ogerskimi in erdeljskimi gorami razprostira ter čez 800 štirj. milj meri. Ta ravnina je v 14 županij (komitátov) razdeljena ter deloma pod oblast deželni vlad v Buda-Peštu in Vélíkem Varadinu, deloma pa k serbski Vojvodini in deželni vladi v Kašave spada.

Na Alföld-u so terdi Madžari domá, zakaj oni že od nekdanj niso radi po hribih lazili, pa se tudi še dandanašnji le ravnega derže. Dasiravno v tej ravnini žita in merve obilno raste, in tudi terta veliko dobrega vina rodi, vendar ljudém tega manjka, česar sleherni človek vsaki dan v obilni meri potrebuje, — bistra vodica namreč jim nikjer po celem širokem prostoru ne izvira, le z mehko, kalno vodo si morajo kuhati in prati, in kadar sladka vinska kapljica poteče in za palenko ni cvenka v žepu, si morajo celó žejo z mlakužno vodo gasiti. — V teh krajih je ogerska merzlíca (čömör) prav domá. Naj ob kratkem povém, kako čudno skušali so to bolezen pred nekterimi leti odpravljati in kako jo odpravljajo sem ter tje še sedaj. Merzličnik, ako je potožil, da ga med pleči mrazi, se jena treh vlegel in roke križem na persi položil, potem ga je kak krepek možak za pod pazduho od tal vzdignil in kot kodlo rétal, da se je moglo vse po njem prekucniti; včasih so pa takega bolnika na pogernjene tla na trebuh položili, potlej mu je pa kak otročaj z bosimi nogami po herbtu cekljal; če huje so kosti pri tej priložnosti pokale, toliko gotoviši so pričujoči bolniku zdravje obečali. — Menim, da imajo sedaj bolj pametne zdravila zoper merzlico, ker sedaj ima vsaki kraj svojega okrajnega zdravnika, ako ga ljudje hočejo le poslušati in ubogati.

Kadar si kdo pri pojedinah preveč želodec naloži, ali če se preveč vinca naserka, da mu prav po glavi zvoní, se zjutraj tešče mesenih klobas in drobno zrezane slanine (špeha) na redkem kislem zelji kar nar več more najé in pa sopet vína napije; potem nek vse težave kmali preidejo; — ali